

УДК 811.161.2'37'367.7

ДО ПИТАННЯ ПРО СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНІ ЗАСОБИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВОГО ДИСКУРСУ

Кондратів ІІ.

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

У статті здійснено огляд семантико-синтаксичних експлікацій наукового дискурсу. При цьому, головну увагу привернуто до синтаксем суб'єктивної модальності й виокремлено їх основні типи. Встановлено, що синтаксеми зі значеннями достовірності та гіпотетичності становлять основу наукового дискурсу. Крім того визначено роль оцінних та уточнювальних висловлювань в межах дискурсу. З'ясовано також, що синтаксеми зі значенням переповідності є необхідними елементами «дискурсотворення». Принагідно порушено проблеми авторської модальності та інтертекстуальності в наукових текстах.

Ключові слова: науковий дискурс, синтаксеми суб'єктивної модальності, синтаксеми достовірності, гіпотетичності, переповідності, оцінки, уточнення; авторська модальність, інтертекстуальність.

Постановка проблеми. Питання про зміст семантико-синтаксичних категорій і засоби їх експлікації в межах окремого дискурсу належать до актуальних проблем синтаксису й цілої низки нових мовознавчих наук. Саме це зумовило широку полярність думок через неоднозначну природу самого лінгвістичного явища. Спершу його позиціонують як формально-граматичну, далі як функціонально-семантичну та комунікативну й, накінець – як семантико-прагматичну категорію.

Сучасна лінгвістична наука орієнтована на детальне вивчення засобів втілення мовного коду в жанрово-дискурсивній парадигмі. Задля цього залучаються найрізноманітніші практики мовного аналізу, серед яких чільне місце посідає дискурс-аналіз. Як метод і принцип наукового пізнання він природним чином окреслив загальну спрямованість дослідження такого складного явища як науковий дискурс, що, в цілому, корелює з прагматичною орієнтацією сучасної лінгвістики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню змісту, сутності та обсягу семантико-синтаксичних категорій, термінологічному впорядкуванню категорійного апарату було присвячено чимало розвідок. Найбільш послідовними вважаємо праці вітчизняних та зарубіжних мовознавців В. Адмоні, Ф. Бацевича, І. Гальперіна, Л. Кадомцевої, Н. Формановської. Вагомих здобутків досягли також А. Агафонова, Н. Гуйванюк, К. Колшанський, О. Мельничук, М. Мірченко, Н. Рябокін, В. Шинкарук та ін.

Важливим комплексним дослідженням у цьому аспекті, як видається, є монографія «Категорія комунікативної інтенції в українській мові» С. Шабат-Савки, що слугує ґрунтовною теоретичною базою для досліджень комунікативно-прагматичних потреб різних типів дискурсів, зокрема, й дискурсу наукового.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Оскільки на сьогодні бракує розробок, які порушують проблеми авторської модальності нехудожніх текстів та лінгвістичних основ наукової інтертекстуальності, ми дотично торкаємося цих проблем і позиціонуємо їх насамперед із синтаксемами зі значенням переповідності.

Запропонована розвідка синкретично поєднує аспекти багатьох гуманітарних наук, що нині динамічно розвиваються та формують «обличчя» сучасної лінгвістичної думки. Власне, вона

є спробою переходу від традиційної лінгвістики тексту до функційної стилістики та лінгвістичної прагматики.

Метою статті є виокремлення основних семантико-синтаксичних засобів, що розширюють семантико-прагматичний потенціал наукового мовлення.

Виклад основного матеріалу. Мова науки – це особливий тип функціонування літературної мови, що реалізується сукупністю метатекстових одиниць – особливих маркерів, за допомогою яких можна:

1) наголосити на чомусь важливому, привернути увагу читачів до важливих фактів: *слід (варто) зауважити, особливо важливо виокремити. Розглянемо (наведемо приклад), особливу увагу треба зосереджувати, перейдемо до питання, зауважимо насамперед, тільки, аж ніяк не;*

2) пояснити уточнити виділити щось: *наприклад, для прикладу, як-от, прилітром, зокрема, а саме, тобто, як ось, це значить, передусім (передовсім), так, тільки, лише, навіть;*

3) поєднати частини інформації: *і(й), також, тобто, іншими словами, інакше кажучи, крім того, разом з тим, між іншим, мало того, за-разом, згідно з цим, відповідно до цього, як зазначалося раніше, як про це йшлося;*

4) вказати на порядок думок, їх зв'язок і послідовність викладу: *по-перше, по-друге, з одного боку, з іншого боку, ще раз, почнемо з того, що...;*

5) висловити впевненість або невпевненість (дати оцінку повідомлюваному): *безсумнівно, безперечно, без усякого сумніву, беззаперечно, поза всяким сумнівом, напевно (напевне), звичайно, природно, обов'язково, неодмінно, безпомилково, розуміється, не потребує доведення, можливо, ймовірно, samozрозуміло;*

6) узагальнити, зробити висновок: *у результаті можна дійти висновку, є підстави стверджувати, із сказаного випливає, з огляду на авторитетність, отже, таким чином, зрештою, врешті, після всього, сутність викладу дає підстави потвердити про..., на основі цього ми переконалися в тому...;*

7) зіставити або протиставити інформацію, вказати на причину (умову) і наслідок: *а, але, проте, однак, не тільки (не лише), а й...; всупереч положенню (твердженню); як з'ясувалося; попри те, внаслідок цього, а отже, незважаючи на те, як з'ясувалося;*

8) зробити критичний аналіз відомого або бажаного: *автор аналізує (розглядає, характеризує, порівнює, доводить, обґрунтовує, підкреслює, виокремлює, зупиняється на..., формує, наголошує...), зроблено спробу довести, наведено переконливі докази, враховані попередні висновки, варто спробувати, можна погодитись* [19, с. 116-117] та ін.

Ці та інші засоби є виразниками цілеспрямованості наукового мовлення, а їх підбір, зазвичай, здійснюється за умови збереження змістової та структурно-граматичної єдності, відповідно до поставленої комунікативної мети. При цьому слід пам'ятати, що основною метою наукового стилю є повідомлення об'єктивної інформації, доведення істинності наукового знання, пояснення причин явищ, опис істотних ознак, властивостей предмета наукового пізнання, і, як наслідок, успішна презентація результатів наукової діяльності.

Загальновідомо, що науковий дискурс «є результатом глибокої аналітико-синтетичної діяльності дослідника» [18, с. 320], яка передбачає висунення наукової ідеї, potwierдження чи спростування гіпотези. Він чітко окреслений стереотипними комунікативно-поведінковими потребами, що виводить його за межі традиційного розуміння дискурсу.

Відомо також, що до детермінантних ознак наукового дискурсу належать: точність, об'єктивність, інформативність, логічна послідовність, узагальненість, висновковість, доказовість. Проте, безперечно, найістотнішою ознакою цього стилю є аргументованість, оскільки основна його комунікативна мета – «не тільки репрезентувати результати свого дослідження, а й аргументувати та обґрунтувати наукову гіпотезу, логічно викласти правильність і переконливість авторської ідеї, термінологічно виважено й точно інформувати про розгортання дослідження» [18, с. 319]. Така наскрізна аргументованість наукової мови зумовила чіткий і організований її синтаксис.

Синтаксична організація наукового тексту вирізняється лінійністю викладу, детермінована широким використанням складних та простих речень, ускладнених різними напівпредикативними зворотами, вставними словами та конструкціями, частим використанням безособових конструкцій, сурядних та підрядних типів синтаксису і відповідає вимогам логічності, конкретності, доказовості. Зокрема, особливого поширення набули складнопідрядні речення з компонентами з огляду на..., незважаючи на те, що, унаслідок того, що і под., у яких цілісно відображена потреба аргументування наукового викладу через встановлення причинно-наслідкових семантико-синтаксичних відношень між головною і підрядною частиною, до прикладу: **Незважаючи на те, що туристичні терміни та поняття зафіксовані сьогодні не одним словником, довідником чи енциклопедичним виданням, проте істотно бракує словника, що відображав би лінгвокультурні особливості, які притаманні туристичній сфері чи традиціям гостинності кожного окремого етносу** (О. Ляховин).

Проте окремої уваги, на наш погляд, заслуговують конструкції з суб'єктивною модальністю, а це, насамперед, пов'язано з тим, що презентація наукових уявлень здійснюється суб'єктивно, тобто з точки зору автора як суб'єкта наукового

мовлення. Їх основне призначення – вказувати на ступінь достовірності чи вірогідності сказаного, що визначається особою автора.

Нагадаємо, що суб'єктивна модальність, спираючись на погляди Ф. Бацевича, є «експліцитною (розгорнутою) організацією адресантом засобів мовного коду, його інформативної (в широкому сенсі слова) складової, організацією, яка стосується ставлення адресанта до повідомлюваного» [5, с. 187]. Ця складна семантико-синтаксична категорія у науковому дискурсі, як правило, реалізуються в низці суб'єктивно-модальних висловлювань, що є, з одного боку, «авторизованими інтенціями, які вводять модус суб'єктивних смислів автора, указують на додаткове джерело інформації, апеляцію мовця до осіб, які не беруть безпосередньої участі у процесі спілкування, проте їхній досвід, спостереження є важливими для успішного плину комунікації, з іншого боку, це інтенції достовірності, інтенції гіпотетичності, пов'язані з модусною категорією персуазивності, що відображає кваліфікацію мовцем повідомлюваного у плані впевненості/невпевненості, імовірності та вірогідності» [18, с. 198-199].

Відзначимо, що з особливо високим рівнем частотності в межах наукового дискурсу культивуються вставні слова та словосполучення, що вказують на констатацію певного факту, ступінь достовірності повідомлення, виділення основної інформації. Вони також «вказують на ступінь обізнаності мовця про певні факти, події, а тому спрямовані на вираження вірогідності повідомлюваного, упевненості та висновковості» [18, с. 201]. Для втілення такого типу комунікативного наміру використовується ціла низка суб'єктивно-модальних синтаксисем, серед яких: *звісно, звичайно, справді, безперечно, отже, зрештою, по суті, безумовно* та ін., напр.: *Ми, звичайно, не уявляємо собі, наскільки кожний із нас відповідальний за те, якою буде мова майбутнього* (О. Сербенська). *Зрештою, робити висновки про Франкове розуміння методологічних завдань історії літератури на підставі однієї чи навіть кількох його розвідок – справа ризикована* (М. Гнатюк). *Сучасні вчені-мовознавці єдині у думці, що чинник адресата, безперечно, виявляємо у писемно-мовленнєвих актах, що передусім репрезентується у стилістичній забарвленості тексту (дискурсу), виборі звертань* (Т. Космеда). *У філософії, звісно, також розглядають поняття Еґо і суміжні з ним* (Т. Космеда). *Нема сумніву, що Омелян Огоновський знав праці М. Петрова, рецензію М. Дашкевича* (М. Гнатюк). *Отже, щоб вивчити кожну наступну мову, людина має підключати до процесу її вивчення пам'ять, мислення і головне – волю / бажання, реалізуючи таким чином важливий принцип дидактики – принцип усвідомленості в навчанні* (Л. Васильєва).

Для забезпечення ефекту логічного впорядкування мовлення, виділення основної інформації, увиразнення результату використовуємо вставні синтаксисми власне, до речі, зокрема, наприклад: **Власне, момент історичного розвитку впливає на наступний етап цього розвитку, подібно до того, як у фізиці до початкової напруги додається вплив напруги, що виникла у зв'язку з проходженням струму** (М. Гнатюк). До чис-

ла гуманітаріїв приєдналися й програмісти; зокрема, І. М. Довгий разом з О. А. Сербенською розробили комп'ютерний тренажер до «Антісуржика» – до речі, один із перших такого типу в Україні (О. Сербенська). У цьому, власне, відмінність французького письменника від класичних постмодерністів, які все ставлять під сумнів, руйнують міфи, проголошуючи «кінець історії» (Н. Яцків). Як зауважує дослідник Б. Тихолоз, амбівалентність образу змія яскраво простежується, **наприклад**, на матеріалі творчості Григорія Сковороди (М. Стецик).

Маємо приклади, коли семантика достовірності підсилює наявне модальне значення висловлювання, й ти самим створює ефект «накладання», тобто подвійної модальності в змістовій організації. Наприклад: **Без сумніву**, «література Кресів» створила свій специфічний спектр проблем, стереотипів, мотивів (М. Мацькович). **Правдою є те**, що І. Франко у 70-х роках ХХ ст. під впливом ідей М. Драгоманова, **по суті**, заперечує ідею самостійності української літератури, вважаючи вслід за М. Драгомановим, що для інтелігенції може бути спільною і українська і російська література (М. Гнатюк). На підставі розглянутих прикладів у парадигмі суб'єктивно-модальних висловлювань виділяють інтенції **достовірності**.

Високу частотність уживання у науковому дискурсі мають синтаксеми **авторизації**. Як стверджують дослідники, це, насамперед, пов'язано з категорією інтертекстуальності. Відомо, що наукова інтертекстуальність породжена дослідницькою потребою комплексного підходу до вивчення проблеми чи явища, а отже, постійно мотивує суб'єкта комунікації до залучення знань та досвіду попередників, осіб, що не беруть безпосередньої участі в інтеракції.

С. Шабат-Савка слушно зауважує, що «інтертекстуальність є важливим елементом оприлюднення результатів дослідження» [18, с. 352]. Це й пояснює факт постійного введення в наукові тексти типових синтаксем зі значенням **переповідності** чужих слів чи джерела повідомлення. Так у науковому дискурсі надаємо перевагу парентезам, серед яких можна виокремити ті, що: 1) вказують на конкретного носія думки (як зазначає..., як зауважує..., на думку...), наприклад: **На думку В. Карасика**, мовна особистість – це система мовної організації людини, в структурі якої можна виокремити такі компоненти: мовну здібність, комунікативну потребу, комунікативну компетенцію, мовну свідомість, мовленнєву поведінку (Л. Пазюра, Н. Туркіян). Символ, **як зазначено в «Літературознавчому словнику-довіднику» Р. Гром'яка**, проявляється в певному образі і тяжіє до загальної ідеї, прагнучи розширити її зміст. За своїм змістом, **як слушно вважає О. Лосев**, символ багатозначний. Перехід від образу до символу, **як зауважує А. Арутюнова**, визначений факторами екстралінгвістичного порядку (Л. Голомідова); й 2) ті, що узагальнюють або ж стверджують положення предметної чи загальної компетенції, пор.: **Психологи вважають**, що якщо людина не вміє говорити «ні». То не можна бути повністю впевненим, що її «так» – справжнє «так» (Н. Голуб). **Загальновідомо**, що когнітивна діяльність Ното

sapiens обов'язково містить два аспекти: відображення й оцінювання (Т. Космеда). **Відомо**, що І. Франко у своїй статті «Принципи і безпринципність» заперечує суто тенденційний підхід до літературних творів, що його культивував С. Єфремов (М. Гнатюк). Ознакою кожної мовної особистості є її мовна спроможність, мовна й комунікативна компетенції, особливе світобачення, світосприйняття та світорозуміння, що відображено, **як відомо**, в індивідуальній мовній картині світу (Т. Космеда).

Як бачимо, мова науки експліцитно детермінована елементами «чужого мовлення», що на шаровуються на власний погляд автора і втілюють, на наш погляд, не лише текстотвірну, а й дискурсотвірну функцію.

Нагадуємо, що переповідання «чужого» висловлювання може виражатися в прямому і непрямому цитуванні, й тому варто пам'ятати про основні правила грамотного оформлювання різних типів цитат.

Деякі дослідники (А. Агафонова, Н. Гуїванюк, С. Шабат-Савка) вказують на тісний зв'язок між суб'єктивним ставленням мовця і категорією оцінки. Так **авторизована оцінка** «поєднує вказівку на автора суб'єктивного сприйняття і констатації предмета, факту чи явища дійсності (суб'єкта оцінки) сам об'єкт оцінки та характер оцінки (саму оцінку)» [10, с. 23].

Зважаючи на те, що мова науки позбавлена емоційно-експресивної детермінанти, широкого представлення дана категорія не має. Найчастіше, все ж, зустрічаються випадки експлікації негативної оцінки в конструкціях типу *на жаль, шкода, прикро: На жаль, висновок ученого не позбавлений деякого схематизму. М. Драгоманов, маючи іноді своє упереджене ставлення до діячів народовського напрямку в Галичині, переносив це ставлення на національні думки й ідеали...* (М. Гнатюк).

Таку «емоційну прогалину» частково покривають використанням предикативних прислівників на зразок *цілком, слушно, доречно, важко, варто, треба*, що, певною мірою, володіють семантичним значенням оцінки ситуації, напр.: **Важко** однозначно погодитись з такою думкою авторитетного вченого (М. Гнатюк). *Н. Момот слушно зауважує, що текст щоденника насичений емоційно забарвленою лексикою, що цілком логічно, адже в дев'ятому репрезентовано «живе мовлення»...* (Т. Космеда).

Серед числа суб'єктивно-модальних висловлювань наукового дискурсу вагоме місце посідають конструкції з семантико-прагматичними значеннями **можливості, гіпотетичності, ймовірності** й реалізуються через модальні синтаксеми *можливо, мабуть, напевно, очевидно, вочевидь, видно* тощо: *У літературознавстві утвердилась думка, що основоположником світової антитупії слід вважати Є. Замятіна. Без його «Ми», ймовірно, не було б ані «Чудового нового світу» О. Гакслі, ані «1984» Дж. Орвела (Г. Сабат). Ймовірно, що слово «Армагедон» є транслітерацією єврейського словосполучення «гору в місті Мегидо(н)» на півночі Палестини, з якою пов'язані тяжкі битви старозавітних часів. З Мегидо, **мабуть**, й ототожнені з юдейсько-християнською інтерпретацією «гори Ізраїлеві» (М. Стецик). Проте діють закони буття:*

кожна особистість підпорядковується середовищу, що, можливо, є для неї й чужим (Т. Космеда). **Очевидно**, мало ведеться просвітницька робота, а та, що ведеться, **видно**, є непереконливою (Т. Космеда). **Вимір** ступеня володіння міжкультурною комунікацією, **вочевидь**, повинен визначатися такими параметрами, як розуміння феноменів реального світу й самого себе в цьому світі (Т. Космеда). Такі типи конструкцій ситуативно допомагають уникнути категоричності висловлювань, дають можливість запропонувати, а не нав'язати конкретну ідею, є елементами здогаду чи реконструкції певної ситуації. Їх широке використання відображає цілісний комплекс логічних операцій, орієнтованих на висування та доведення наукових припущень.

Для **уточнення** деталей висловлення науковці використовують синтаксеми *правда, щоправда, справді*, напр.: *Не знайшла в науковому світі підтримки відновлена наприкінці XIX ст. академіком Соболевським теорія М. Погодіна. Її успішно заперечили Микола Дашкевич та Олександр Веселовський. Правда, згодом ця теорія знову вирине у 90-х роках XIX ст., що було зумовлено появою широковідомої парці О. Огоновського «Історія літератури руської»* (М. Гнатюк).

Заслужують на увагу ще такі типи висловлювань, у яких вбачаємо прагнення автора активізувати (відновити) увагу адресата за допомогою 1) звернень, що виражені імперативними грамами сумісної дії, напр.: **Згадаймо**, що власне естетика передбачала три способи аналізу твору: естетичний, психологічний та соціологічний (М. Гнатюк). **Нагадаймо**, що, на думку дослідників, уперше номінація «Україна» зафіксована в Іпатієвському літописі 1187 р. стосовно окраїн Переяславської землі (Т. Космеда). **Наголосимо**: якщо текст «Кобзаря» називають «безпосереднім діалогом людини з Богом», то щоденник Т. Шевченка – це, зрозуміло, його *безпосередній діалог із собою* (Т. Космеда); 2) питально-риторичних висловлювань, що актуалізують важливу думку чи порушують концептуальні проблеми: *І. Франко, який високо цінував О. Пупіна, усвідомлював, наскільки нез'ясованими до кінця були на той час завдання історії літератур? Чи повинна історія літератури займатися іс-*

торією творів? Чи повинна вона бути історією літературних ідей чи історією літературних біографій? <...> Ці питання й досі залишаються дискусійними, хоча зрозуміло, що історія літератури повинна займатися цими проблемами (М. Гнатюк); 3) вставленими конструкціями, що вводяться в текст для принагідного, додаткового зауваження: *Літературний процес учений тлумачить залежно від об'єкта дослідження, значення художнього твору, його впливу на читача (проблеми, що їх розробляє сьогодні рецептивна естетика)* (М. Гнатюк). Такі конструкції, незважаючи на їх самостійний характер, також певним чином є засобами реалізації суб'єктивної модальності, їх наявність регламентована чіткою авторською позицією та потребою доповнити зміст основного речення, уточнити інформацію, принагідно зауважити про щось.

Не варто суб'єктивну модальність ототожнювати з точкою зору. Між ними, як стверджує Ф. Бацевич, є «багато спільного, оскільки вони пов'язані зі ставленням адресанта (мовця, автора) до повідомлюваного. Відмінність полягає в тому, що модальність – складова точки зору, тобто одне з її втілень» [5, с. 188]. Модальність, як правило, є вираженою у тексті, а точка зору може бути прихованою.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, на прикладі залучених до аналізу фрагментів наукового дискурсу було здійснено спробу виокремлення синтаксичних засобів експлікації комунікативно-прагматичних потреб, основу яких складають суб'єктивно-модальні висловлювання. Таким чином, з-поміж них виділяємо синтаксеми на позначення достовірності, переповідності, гіпотетичності, а також ті, які репрезентують авторизовані, оцінні та уточнювальні висловлювання.

Однак, мусимо погодитись, що такий підхід є, радше, оглядовим, оскільки зведений до функціонального аналізу перформативних (виражальних – І. К.) ознак окресленого дискурсу й не дає нам змоги глибше охопити весь спектр зазначених проблем. Тому вважаємо доцільною потребу більш детального вивчення суб'єктивного чинника у мові науки з огляду на її жанрову специфіку та комунікативно-інтенційні можливості.

Список літератури:

1. Адмони В. Г. О модальности предложения / В. Г. Адмони // Учлные записки Ленинградского госпединститута. – Т. 21. – Факультет иностранных языков. – Л.: ЛГПИ им. А. И. Герцена, 1956. – Вып. 1. – С. 47-70.
2. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови / Н. Д. Бабич. – Львів: Світ, 2003. – 434 с.
3. Бацевич Ф. С. Категорії комунікативної лінгвістики: спроба визначення / Ф. С. Бацевич // Мовознавство. – 2003. – № 6. – С. 25-33.
4. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: [підручник] / Ф. С. Бацевич. К.: ВЦ «Академія», 2004. – 344 с.
5. Бацевич Ф. С. Вступ до лінгвістичної прагматики: [підручник] / Ф. С. Бацевич. К.: «Академія», 2011. – 304 с.
6. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови / І. Р. Вихованець. – К.: Наукова думка, 1992. – 224 с.
7. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис: [підручник] / І. Р. Вихованець. – К.: Либідь, 1993. – 368 с.
8. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / И. Р. Гальперин. – М.: Наука, 1981. – 140 с.
9. Гуйванюк Н. В. Формально-семантичні співвідношення в системі синтаксичних одиниць / Н. В. Гуйванюк. – Чернівці: Рута, 1999. – 336 с.
10. Гуйванюк Н. В. Антропоцентричний підхід до вивчення мовних одиниць / Н. В. Гуйванюк, А. М. Агафонова. – Чернівці: Рута, 2001. – 56 с.
11. Єрмоленко С. Я. Лінгвостилістика: основні поняття, напрями й методи дослідження / С. Я. Єрмоленко // Мовознавство. – 2005. – № 3/4. – С. 112-125.

12. Кадомцева Л. О. Синтаксична модальність речення / Л. О. Кадомцева // Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / [за заг. ред. академіка І. К. Білодіда]. – К.: Наукова думка, 1972. – С. 119-137.
13. Мацько Л. І. Культура української фахової мови: [навч. посіб.] / Л. І. Мацько, Л. В. Кравець. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – 360 с.
14. Мацько Л. І. Стилїстика української мови: [підручник] / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько / [за ред. Л. І. Мацько]. – К.: Вища школа, 2003. – 462 с.
15. Мірченко М. В. Модальність як комунікативно орієнтована категорія речення М. В. Мірченко // Граматика слова і граматика мови: [зб. наук. пр. / укл.: А. Загнітко (наук. ред.) та ін.]. – Донецьк: ДонНУ, 2005. – С. 175-190.
16. Радзівська Т. В. Текст як засіб комунікації / Т. В. Радзівська. – К.: Видавництво НАН України, 1998. – 194 с.
17. Семенов О. М. Культура наукової української мови: навч. посіб. / О. М. Семенов. – К.: ВЦ «Академія», 2010. – 216 с.
18. Шабат-Савка С. Т. Категорія комунікативної інтенції в українській мові: [монографія] / С. Т. Шабат-Савка. – Чернівці: «Букрек», 2014. – 412 с.
19. Шевчук С. В. Українська мова за професійним спрямуванням: Підручник / С. В. Шевчук, І. В. Клименко. – К.: Алерта, 2010. – 696 с.
20. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови: [підручник] / К. Ф. Шульжук. – К.: ВЦ «Академія», 2004. – 408 с.

Кондратив И.И.

Дрогобычский государственный педагогический университет имени Ивана Франко

К ВОПРОСУ О СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧЕСКИХ СРЕДСТВАХ ОРГАНИЗАЦИИ НАУЧНОГО ДИСКУРСА

Аннотация

В статье сделан обзор семантико-синтаксических экспликаций научного дискурса. При этом, основное внимание привлечено к синтаксемам субъективной модальности с выделением их основные типы. Установлено, что синтаксеммы со значениями достоверности и гипотетичности составляют основу научного дискурса. Кроме того, определена роль оценочных и уточняющих высказываний в пределах дискурса. Выяснено также, что синтаксеммы со значением пересказанности являются необходимыми элементами создания дискурса. Попутно затронуты проблемы авторской модальности, а также интертекстуальности в научных текстах.

Ключевые слова: научный дискурс, синтаксеммы субъективной модальности, синтаксеммы достоверности, гипотетичности, пересказанности, оценки, уточнения; авторская модальность, интертекстуальность.

Kondrativ I.I.

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

TO THE PROBLEM OF SEMANTIC-SYNTACTIC MEANS OF THE SCIENTIFIC DISCOURSE ORGANIZATION

Summary

The article deals with the semantic-syntactic explications of scientific discourse. At the same time, the main attention has been paid to the syntaxemes of subjective modality and their main types have been singled out. It has been proved that syntaxemes with the values of authenticity and hypotheticality form the basis of scientific discourse. In addition, the role of evaluative and refinement statements within the discourse has been defined. It has also been found out that syntaxemes with the value of convergence are necessary elements of «discourse creation». Besides, problems of author's modality and intertextuality in scientific texts have been raised.

Keywords: scientific discourse, syntaxemes of subjective modality, syntaxemes of reliability, hypothetical, convergence, evaluation, refinement; author's modality, intertextuality.